

55
Українська Соц.-Дем. Робітнича Партія

Пролетарі усіх країн, єднайтеся!

МЕМОРІАЛ
УКРАЇНСЬКОЇ
СОЦІАЛЬ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ
ПАРТІЇ АВСТРІЇ

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОМУ
СОЦІАЛІСТИЧНОМУ БЮРО

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Ціна **35** коп.

Видання редакції
„РОБІТНИЧОЇ ГАЗЕТИ“
1917 р.

33727
Page 2 (697)
1917

Українська Соц. Дем. Республіка
Українська Соц. Дем. Республіка

МЕМОРИАЛ
ПАРТІЇ АРСВРІ
СОЦІАЛІЗМ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ

INTERNATIONAL BUREAU
CONFEDERATION BUREAU

Home Edition
1917

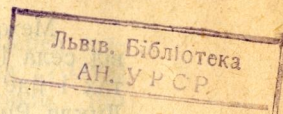
1917 35 коп.

Львівська державна
наукова бібліотека

1917

Українська Соц. Дем. Республіка
1917 р.

INTERNATIONAL BUREAU

МЕМОРІАЛ

УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛЬ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ АВСТРІЇ

Інтернаціональному Соціалістичному Бюро.

I. Кількість і розміщення українців на українській землі.

Поверхня української землі виносить 850.000 km²; з цього в межах Росії знаходиться 775.000 km², Австрії 61.000 km², Угорщини 14.000 km². Хоча і поділений між три окремі держави, етнічний український простір творить однастайну територіальну єдність через те, що частина північної Угорщини, яку замешкують українці, торкається безпосередно українських частин австрійських коронних країв Галичини і Буковини в Карпатах, підчас коли австрійська частина українського простору (середня і східня Галичина, а рівнож північна і західня Буковина) з другого боку безпосередно межують з українською територією Росії, а власне: з Холмщиною, Волинем, Поділлям и північною Бесарабією.

На сій гео—і етнографічно замкнутій однастайній українській національній території живе 35—36 мільонів українців і творить понад 75% всього населення. Кількість українців не дасться ще тепер цілком певно означити. Наші обрахунки мусимо брати з даних офіційної статистики; але її роблено—як відомо в Росії тенденційно на користь великоруських елементів, в Галичині на користь поляків, в Угорщині на користь мадярів. (Се зрештою загальний та добре знаний наслідок політичної безправности націй, що навіть кількість її членів в офіційній статистиці пануюча нація як тільки можливо безоглядно препарує на свою користь).

З вище наведеної кількості українців відпадає на 1) австрійський коронний край Галичину около 4.000.000, 2) австрійський коронний край Буковину 300.000, 2) північну Угорщину коло 500.000—так що взагалі українців в Австрії є понад 4 мільони (4.300.000), а в австро-угорській монархії 4.800.000. Значно більша частина українського народу, бо коло 32.000.000, знаходиться в межах російської, світової держави.

II. Українці в Австро-Угорщині.

I. ГАЛИЧИНА.

Межа українського населення в Галичині починається від села Шляхтови, на захід від пролomu Попраду в Карпатах і йде на схід коло міст: Пивнична, Горлиці, Жмигород, Дукля, Риманів, Заржин аж до Сянока, звідкіля вона біжить по лінії ріки Сяну аж до Дубецька. Тут повертає українсько-польська етнографічна межа на північний схід, коло Радимна доходить знова до Сяну, біжить лівим боком його на північ і коло Тарногороду доходить до російської Польщі.

На захід від цієї граничної лінії тягнеться в Галичині одностайно польський край, так звана західня Галичина; на схід одностайно український край т. зв. середня та східня Галичина.

А що Галичина має населення понад 8.000.000, то українці своїми 4.000.000 становлять приблизно половину всього населення.

Правда, цифри офіційної (польської) статистики представляють національні відношення Галичини троха відмінно, рахуючи, що поляки творять 59% всього населення, українці 40% та німці 1%; але се об'ясняється тим, що офіційна статистика 1) всіх євреїв з цілого краю (870 000) зачисляє до поляків, підчас коли $\frac{9}{10}$ єврейської людности цілком не ткнутих асіміляцією, свою національну окремішність уперто береже и не хоче бути ні поляками ні українцями, але хоче остати просто євреями.

2) усіх українців римо-католиків в східній Галичині (коло 500.000) тільки на підставі їх релігії (решта українців є уніатами, то є греко-католиками) цілком несправедливо також прираховує до поляків.

3) около 170.000 корінних українців (навіть греко-католицького обряду) подає за поляків. Останню категорію творять передовсім українські робітники та служачі в різних польських приватних або громадських підприємствах, де польські підприємці, або керовники та начальники так далеко посуваються в своїй національній нетолеранції (нетерпимості), що безоглядно примушують залежних від себе українських робітників записуватися поляками.

Таким чином поляки змагають до двох цілей: 1) щоби польський елемент—(самозрозуміло тільки в відомостях офіційної статистики)—в цілому коронному краю творив абсолютну більшість (59%)

2) щоби здавалося, що сей елемент так сильно представлений в українській частині Галичини, що вона, будучи дійсно чисто українською, представляє в національному відношенню мішанину.

Цілком ми не хочемо заперечувати, що й в українській частині Галичини є корінні поляки. Польські націоналісти повишають кількість поляків в середній і східній Галичині на $1\frac{1}{2}$ мільона. Се в ніякому випадку не відповідає правді та досягається описаними засобами.

Щоби дійти до правдивих висновків мусимо наперед відрахувати 500.000 римо-католиків українців, а опісля 170.000 поляків «з мусу», тоді дістанемо коло 830.000 поляків, що при 5.310.000 населення середньої и східної Галичини творить 15%.

Таким чином в українській частині Галичини живе 3.880.000 українців, се є 73%; 830.000 поляків значить 15% і 600 000 євреїв, значить 12%.

Але хто се, ті 15% поляків в українській частині Галичини?

Передовсім сюда належать великі землевласники з сім'ями, які давно тут поселилися, в всякому разі сталий елемент; однак всіх їх набереться разом тільки 2—3 тисячі; опісля польське населення міст: купці ремісники, робітники й інтелігенція вільних професій, в певній мірі також сталий елемент, але кількістю невеликий; за те значно більшу частину польського населення в містах середньої та східної Галичини творять урядники, підурядники та служанці в урядах різних державнах і краєвих установ—одним словом бюрократія, яка примандрувала та все хвилює.

Галичина, як відомо, є занедбанім, аграрним краєм—вона не має цілковито промислу в модерному значінню. Тому кожне більше галицьке місто не є осередком господарчого життя в західно-європейському розумінню воно є тільки осередком влади та урядів, які дрібної і посередничої торгівлі. А що все урядування в краю, державне, як і автономне є в руках поляків, то й усі місця в усіх урядах, судах, школах, при почті і залізниці і т. ин. майже без винятку обсаджуються людьми польської національності. Се дає містам зовнішню польську закраску. Вся дрібна та посереднича торгівля є в руках євреїв, які живуть тут густими масами, плекають старанно не тільки свою релігію, але й свою єврейську мову та уважають себе за особливу єврейську національність, мимо того, що законом вони, як такі не признані та записані поляками.

Як тільки управа східної, української частини Галичини перейде в руки осілого, українського населення—що на всякий випадок буде справедливим і відповідати-ме засади рівноправності народів—тоді мандрівна польська бюрократія стратить рацію буття в середньо—і східно галицьких містах; рівночасно й міста стратять штучно утримуваний польський характер, процентне відношення поляків в середній і східній Галичині значно понизиться. Тоді то край увільниться від накиненої

зверхньої, польської закраски, яку підтримувано всякими засобами підступу та сили—знова візьме свій первісний і природний чисто український характер.

Питанню про розміщення мешканців української та польської національності в Галичині присвячено тому докладний звіт, що в відповіді на висловлену німецькою делегацією Австрії гадку, нібито в середині сходу и південного сходу Європи „національна колонізація майже всюди є так перемішана, що територіальне відмежування є неможливе й булоб новим приводом до війни“, треба конечно виказати, що сей осуд не може відноситися до українського національного простору.

Се правда, що сей неоправданий погляд що до середньої і східньої Галичини ширять з великою пильністю власно поляки, а всі так звані „об'єктивні“, які знаходяться під впливом польських інформацій, протиставлять його справидливим домаганням українців переведення поділу Галичини на підставі межі національної колонізації. Але неправда не може стати правдою без закиду ні через вічне повторювання, ні через далеке поширення, про яке тільки подумати можна, навіть тоді ні, коли пустають її в хід польські соціалісти, а фальшиво поінформовані соціалісти інших народів в добрій вірі—в тому я не сумніваюся—її повторюють.

Одиною дійсною правдою є, що коронний край Галичини доперва австрійський уряд цілком самовільно утворив з двох вісторичному. національному і господарчому відношенню різних частин, що й зараз в сій країні є два національно. культурно і господарчо різні краї, що підповідно до сього сі два різні краї, мимо того, що адміністративно і політично вони творять одну провінцію, в культурному, національному і господарчому відношенню мають два різні осередки, а власне як Краків є осередком національного, культурного і господарчого життя для польської, західньої Галичини, так Львів являється осередком національного, культурного і господарчого життя населення української середньої і східньої Галичини.

За поділ Галичини на дві частини на підставі національних границь говорять: 1) національні мотиви, принцип національної рівноправности і національного самовизначення й самоурядування, 2) господарчі мотиви тому, що зараз складається Галичина з двох господарчих районів з ріжними інтересами й окремим господарчим життям. 3) адміністративні мотиви тому, що теперішня Галичина, як адміністративна одиниця, з поверхнею 78.490 km² і населенням

понад 8.000.000 за велика, за обширна, щоби можна було нею управляти, як слід, 4) і с т о р и ч н і м о т и в и тому, що східня українська і західня польська частина в історичній минувшині ніколи не творили єдності, навпаки все йшли іншим шляхом, розвивалися серед умов до основ різних, витворили різні установи, кожна заховала свої відмінні ціхи і доперва австрійський уряд самовільно їх злучив, але все-таки ся злука до нині осталася тільки чисто зовнішньою. Вона переведена до кінця тільки на полі політичної адміністрації, під час коли приміром на полі судівництва край є поділений на дві окрути вищого краєвого суду: краківську та львівську, межі яких сходяться майже з етнографічними межами українського і польського населення.

В оборону затримання єдності краю навпаки не дається нічого навести, хиба неоправдані, через польський національний імперіалізм виплекані претенсії поляків: запанувати над українською землею та українським народом.

Щоби остаточно припинити національні суперечки, які затроюють життя народів, затримують всякий розвиток, затемняють класову свідомість, стоять на дорозі поширенню соціалістичної ідеї, і через те, що вони служать охочим до війни імперіалістам бажаною ослонкою причин війни, а рівнож грозять загальному мирові, треба, як ясно видно, на кінець вже вдоволити домагання поділу коронного краю Галичини на дві частини на підставі етнографічних границь, яке сміло виставляє весь український народ.

2. БУКОВИНА.

В Буковині заселяють українці (кількістю 300.000, 30% всього населення краю) простір на 5000 км², а власне слідуючі повіти: Заставна (30%), Вашківці (33%), Вишніця (78%), Кіцмань (87%), Чернівці (55%), половину серетського повіту (42%) третю частину повіту (21%), а також частини повітів кімполунгського, радовецького і сучавського.

Наведені повіти, чи то частини повітів творять одностойний простір який з одної сторони межує з східною Галичиною, з другого боку з північною Угорщиною—і з ними творить одностойну українську, національну територію.

Національну меншість въ українській частині Буковини творять євреї, німці, румуни, вірмени і поляки. А що вони всі в купі в українських повітах ледве досягають пересічної висоти 23—40%, то відсоткове відношення кожної з сих націй з окрема є дуже невеличке. Тільки євреї, румуни і вірмени є тут (і то тільки частина їх) осілі, німці і поляки навпаки, як і частина румунів, євреїв і вірмен, примандрували сюди, яко функціонарі бюрократії, бо й в українській частині Буковини обсаджуються посади урядників передовсім при політичним правлінню, почті, судівництві та залізницях головно неукра-

інцями. Урядовою мовою в усіх урядах української частини Буковини є мова німецька, навіть вь суді український селянин або робітник мусить уживати німецької мови, хотя він її не знає.

В Буковині і в Галичині мають українці свої народні школи, в яких українські діти вчать ся вправді українською мовою, але не виховують ся в українському, національному дусі. В Галичині їх виховують в національнім польським, в Буковині в спеціальнім і специфічним буковинським дусі. Що означає сей останній, може зрозуміти тільки той хто особисто ближче пізнав буковинські відносини. Таким чином в обох краях школа для українських дітей є тільки формально і на вид українською, мериторично і духово є вона цілком чужою українському народові.

В Галичині мають українці всього 6 українських клясичних гімназій, ні одної реальної школи, ні одної фахової (ремісничої, торговельної, рільничої і т. ин.).—Тимчасом поляки мають понад 150 середніх шкіл (гімназій, реальних шкіл, семінарій вчительських, фахових шкіл). Державні семінарії (школи народніх вчителів і учительок) в західній Галичині є чисто польські, в східній тільки утравквістичні (польсько-українські). Щоби запобігти сьому недостаткові українських середніх шкіл, утримують українці в східній Галичині 12 українських середніх шкіл добровільними складками. Як великий є се подвиг, може осудити тільки той, хто знає докладно фінансові умови назагал дуже вбогого українського люду. 1913 р. зібрали українські робітники, які емігрували в Сполучені Держави і Канаду, понад 100.000 корон своїми добровільними датками та переслали їх українському шкільному товариству ві Львові на утримання українських приватних шкіл.

В Буковині знаходиться одна чисто українська державна гімназія і кілька утравквістичних, німецько-українських середніх шкіл.

Справа утворення українського університету ві Львові здається відома. Уже цілих 18 літ продовжується безупинна боротьба о український університет у Львові і до нинішнього дня не можна було її залагодити в змислі найсправедливійших домагань українців завдяки негативному становищу поляків. Підчас коли вони мають в Галичині чотири вищі школи (університети: в Кракові і Львові, політехніку ві Львові і гірничу академію в Кракові) вони противляться всіми силами утворенню українського університету ві Львові.

Задалеко зайшли би ми, колиб ми хотіли принаймні примірами розказати про цілком незavidну долю українців під пануванням поляків в Галичині.—Я хочу ще тільки торк-

нутися кількома словами одної сторони сього невиносимого положення—а іменно господарчої.

Не хочу тут покликуватися на знану в цілому світі поговірку; „польська господарка“ в такому змислі, нібито поляки взагалі не здібні керувати як слід господарчими справами якого-сь краю, міста чи села й сумлінно орудувати інтересами громади, я не позволю собі висловити таку гадку; а все-ж таки польське урядування в східній Галичині є страшним лихом, справжнім нещастям для краю і його населення.

Чому?—Причина цілком проста. Ким є поляки в східній Галичині?—звичайними колонізаторами, які незаконно здобули край і панують дивлячись тільки на власні інтереси. Вони ставляться, як чужинці, ворожо до українських народніх мас. Вони не бачуть, не відчують і не розуміють інтересів, потреб і змагань місцевого населення. Добробутом краю і його мешканців вони цілковито не турбуються. Уся їх праця скерована виключно на те, щоби затримати в руках польської меншости політичну силу в східній Галичині. Яким шляхом до сього йти—се їм байдуже—і тут джерело корупції (підкупу), розтрат, надуживання, мальверсації і як там ще називаються сі гарні річі.

Польському урядникові, учителеві і т. д. все вільно, що в інших випадках підлежало би карі, як що він, тільки—„добрий польський патріот“. В східній Галичині немає більш компромітуючого (ганьблячого) слова як: коли публичного урядника назвуть «польським патріотом». І се не обов'язково мусить бути поляк; єврей або українець може стати в східній Галичині, теж «патріотом». Він мусить тільки вірно вислугуватися польським самодержцям, а на все інше дивитимуться крізь пальці. Без необхідного фахового (спеціального) знання—йому поручають важні господарчі справи; без солідної праці його піднімають вище; мимо того, що обов'язків не виконує сумлінно—він дістає нагороди та відзнаки—не за заслугу та успішну працю в уряді, але за свою колонізаторську діяльність. Наслідком сього є дійсно ганебний стан краю в усіх полях публичної господарки. Будова шляхів, залізниця, регуляція рік, удобрювання землі—все се з'їдає страшенно багачко грошей, але майже ніякої не має вартости, бо орудують сим дуже несумлінні люди, які звертають увагу тільки на власну користь, на особисте збогачення. Але польські керманічі не тільки що терплять їх, вони ще допомагають їм і на ділі стають в їхній обороні, бо власне на сих людях побудоване панування польської меншости в українському краю.

Пока урядування в українській частині Галичини буде знаходитися в руках польських колонізаторів—доси мимо великої затрати громадського гроша не може бути й мови про піднесення краю до ряду модерних, культурних країв.

Коли-ж ми домагаємося поділу Галичини на дві частини, увільнення української частини її від польського панування, коли ми як найрішучіше протестуємо проти планованого відокремлення Галичини і поширення краюї автономії—до чого прямують поляки—то робимо се не з ненависти до поляків, ані з переборщеного націоналізму, ні—ми домагаємося сього після зрілого обміркування всіх господарчих, культурних, національних і політичних відношень в переконанню, що се питання можна як слід вирішити тільки згідно з нашими домаганнями.

3. ПІВНІЧНА УГОРЩИНА.

Як вище сказано заселює частина українського народу північно східну частину угорського королівства. Поверхня сього простору виносить 14.000 km². Він лежить головнo в Карпатах і обіймає $\frac{3}{4}$ мармарошського комітату з півночі, північно східну половину комітату Уроча, $\frac{2}{3}$ Берг, північну частину Унг, північні сумежні простори комітатів Землин, Шарош і північно-схід. частину ком. Ціпс [Спіж].

Всього было 1910 року українців на Угорщині 500.000. Процентні відношення українців в поодиноких комітатах, згідно з офіціальними відомостями, представлялися: 46%, 39%, 46%, 36%, 20%, 11%, 8%, але при сьому не можна забувати, що межі комітатів установлено умисно так, щоби вони не відповідали границям національної колонізації. Се не значить, що простір замешканий українцями під взглядом національним є перемішаний, тільки комітати складено з двох національно ріжних частин, щоби таким чином прискорити мадяризацию українців. Треба тільки відокремити чистомадярські південні і західні частини від чисто українських північних і східних—тоді виявиться одностайний чисто український простір, який безпосередньо межує з українськими землями східної Галичини та західної Буковини.

Угорська частина українського народу є рівночасно найбільш біднішою, найбільш використовуваною, найменш освіченою. Винні в сьому не тільки географічне положення в неурожайних горах, але також занедбання в культурному та господарчому відношенню.

На національному полі угорські українці не мають ніяких прав. В усіх народніх школах учать тільки по угорськи, в церкві говорять проповіді по угорськи. Школи, церкви, уряди заводиться там не на те, щоби вони заспокоювали ріжні потреби народу, але виключно щоби служили мадяризації. Не дивно тому, що сей відламок українського народу ще нині знаходиться на дуже низькім ступні культури, що його без сорому використовують

і поневолюють. Крайній час і найсвятійший обов'язок людства заступитися за його.

III. Українці в Росії.

В Росії живуть українці 1) в Холмській губернії, утвореній заново 1912 року постановленням Петроградської Думи, 2) в південно-західній частині Мінської губ., 3) в південно-західній частині Гродненської губ., 4) в Волинській губ., 5) Подільській 6) Київській 7) Херсонській, 8) північно-західній і південній частині Бессарабської губ. 9) Катеринославській губ. 10) Харківській 11) Полтавській, 12) Чернігівській і в частинах губерній: Курської, Вороніжської, Донської округи, губ. Ставропольської, Таврицької, округи Кубанської і Терської, які межують з одностайно українським краєм.

Все те в купі творить замкнуту українську національну територію, на 775000 км², на якій живуть коло 32,000,000 українців.

Не хочу описувати, в яких національних, культурних, політичних і господарчих умовах жилося там 32,000,000 українців до вибуху нинішньої революції в Росії, на щастя всі ці справи належать вже до минувшини, а історією займатися тут не буду.

Одну річ тільки треба тут підчеркнути: а власне, що російська Україна, неначе з довгого сну, воскресла тепер до нового, дуже інтенсивного і багато обіщального життя.

Се нове, незвичайно рухливе і всестороннє життя вросло не серед найвищих верств інтелігенції, ні—найширші народні маси є представниками національного руху, борцями за далеко-йдучі політичні домагання. Селяне, салдати та робітники є зараз рішачим фактором на Україні і тому не можна сьому національно політичному рухові зробити докору, що він, мовляв, є штучним виплодом інтелігенції, ні він є широким, глибоко відчутим і логічно обміркованим масовим рухом усього Українського народу.

Куди змагає український народ в Росії?—До цілковитої національної, політичної та господарчої самостійности.

Український народ бажає мати в своєму краю свою власну конституцію (державний лад), з українським соймом і українським урядом відповідальним перед сим соймом, свої власні фінанси та своє власне військо.

Нинішній російський центральний уряд в Петрограді готовий дати українському народові національну автономію, ба

навіть тимчасовий міністр освіти Мануїлов видав тому два місяці розпорядження, щоби, починаючи з слідуєчого шкільного року в осені, в усіх народніх і середніх школах України була введена українська мова, яко предмет науки та мова навчання (викладава). Також немає вже перешкод для українських лекцій на університетах.

Але ся уступка, хоча вона так радикально пориває з політикою колишнього царського уряду не вдовольє російських українців. Вони вважають, що власне тепер наступила відповідна пора, щоби здобути для України повну державну самостійність, в сьому напрямі йдуть усі їхні домогання та вони послідовно крок за кроком здобувають одну позицію за другою.

Тимчасовий петроградський уряд рішучо не хоче виповнити домагань українців, які йдуть в сьому напрямі. Щоби ухилитися від отвертого конфлікту, уряд заявляє, що він не покликаний і не уповноважений рішати се питання і каже що розв'язку треба віддати установчим зборам, які мають бути скликані. Для українців сих слів мало і вони вводять в життя свої домагання—ступінь за ступіню—власною силою. Вони хочуть таким чином поставити установчі збори перед готовий факт; їм прийдеться тому не рішати самим се питання, але тільки прийняти до відома те, що вже сталося та введено в життя.

Судячи по теперішньому положенню українці з певністю переведуть свій план. Вони мають за собою широкі народні маси і українських салдатів в цілости. Треба на се звернути увагу, що українці творять що найменше третю частину російської армії. Петроградський тимчасовий уряд не може силою противитися українському рухові, він не може його опанувати, ані здавити.

Як поставляться майбутні установчі збори до українського питання?

Передбачити се годі, хіба що візьмемся за політичне прококування. Але можна одно сказати на певно, власне: як що установчі збори узнають те, що зробилося, і вдовольє самостійницькі змагання не тільки українців, але в рівній мірі й інших народів Росії, тоді Росія стане федерацією самостійних національних держав; коли однако установчі збори постановлять, що Росія має остатися централізованою, що результатом революції має бути централістична, одностайна російська республіка, тоді народи Росії, а в першій мірі українці не скоряться перед такою ухвалою. І тоді почнеться в Росії довга внутрішня боротьба, поки федералістичний або централістичний напрямок не візьме рішучої переваги.

IV. Українське питання і міжнародній соціалізм.

Українська соціаль-демократична партія Австрії становиться до українського питання не тільки з погляду власної

національної приналежності, але рівночасно з точки погляду ідеології (засад) міжнародного соціалізму й ся остання є для нас рішачою:

Міжнародний соціалізм домагається для кожного народу повної волі і незалежності та безумовного забезпечення права на самовизначення.

Міжнародний соціалізм є глибоко переконаний, що тільки на такій підставі можна з успіхом і справедливо розв'язати національну проблему в усьому світі. Тільки через се стане національний гніт неможливим в майбутньому, і припиняться остаточно національні суперечки, що тільки шкоди принесли людям, шкоди, якої поправити годі.

Як довго треватимуть національний гніт і національні суперечки—так довго міжнародний мир буде знаходитися в вічній небезпеці.

Тому на рішення національних питань не треба дивитися теоретично, як на постулат справедливості і т. и., але також треба признати йому практичне, повне наслідків значіння, як одної з найважливіших передумов тривалого миру.

Безумовно треба признати, що головною причиною нинішньої війни є імперіалізм. Уряди воюючих держав, готуючися до нинішньої війни віддавна та оголошуючи її три роки тому назад, безперечно йшли на поводах у імперіалізмі. Однак рівно ж незапереченою правдою є й те, що неупорядкування національного питання, національний гніт, який так густо-часто проявлявся, і неполагоджені національні суперечки та боротьба—були для охочих до війни урядів корисні не тільки, яко нібито—причина війни, але також були джерелом їхніх далеких надій на різні «національні революції», які мали допомогти розбити супротивника. І сей так безсоромно надуживаний заклик «увільнення поневолених народів», служив урядам і пануючим класам частенько до того, щоби зробити настрій, потрібний для війни, і викликати воєнний порив серед народніх мас. Коли те все розважити, то муситься прийти до переконання, що неупорядкування національних справ в середній і східній Європі було також фактором, який рішав про нинішню війну. А те, що є правдивим для вибуху нинішньої війни, те останеться таким і для майбутнього, як що відносини не зміняться до основ.

Тому легко можна зрозуміти, що правильне рішення національного питання на цілому світі відверне і відкине одну з найважливіших заслонок, які прикривають причини війни, і то ту, через яку досягнуто щось найбільш нелюдське та неприродне, а власне, що імперіалістична війна зробилася популярною навіть в широких кругах населення.

Коли міжнародній соціалізм не міг перешкодити вибухові війни та не міг припинити дальшого поширення її—то зараз найважнішим його завданням є відкинути все те, що в майбутньому могло-б привести до вибуху війни.

З сього виходить, що є обов'язком міжнароднього соціалізму, як найрішучійше домагатися такого упорядкування національного питання в недалекому мирному договорі, щоби в майбутньому не було більш пануючих і поневолених народів. З нинішньої війни із попереджаючої її історії люде повинні не тільки вийняти правильну науку, але мають і практично застосувати її на майбутніх мирних переговорах. Якже можна розв'язати національне питання правильно та справедливо?

Загальний принцип, яким треба руководитися при кожному національному питанню, се право на самовизначення для кожного, дотепер поневоленого, народу.

Ранійш, чим братися до рішення національного питання, треба запитати дотичний народ, відповідно до принципу самовизначення, якого ладу він для себе бажає. Через те я не хочу сказати, що в кожному поодинокому випадку потрібний плебісцит.

Кожен поневолений народ, який знаходиться під гнетом до нині вже багачко тисячів разів заявляв глухому світові, чого він для себе бажає та яким способом він надіється вийти з свого нещасливого положення—тільки що світ був глухий і не захотів вислухати мови поневолених. Досить звернути увагу на скарги та нарікання поневолених народів, які вони до нинішньої хвилини висловили, щоби пізнати їхні бажання та змагання. А се мусимо зробити передовсім ми, соціалісти.

Українське питання се одно з найважніших національних питань світа. Через те, що широка публіка мало орієнтується в сій проблемі, вона з певністю цілковито не тратить свого першорядного значіння. Бо важність і дійсне значіння якогось питання не залежить від того, чи й оскільки воно є знане, але тільки від того, чи й оскільки даний об'єкт може впливати на инший та на відношення взаємні инших об'єктів. Завдяки кількості українського народу, завдяки географічному положенню української території, завдяки природним багатствам її поверхні, непомірно великим скарбам, укритим внутрі української землі, Україна відгривала все найважнішу роль в історії східньої Європи і то на зміну: раз активно, то знову пасивно (як предмет суперечки між сусідніми державами, на початку Росією та Польщею, опісля Росією та Австрією). Зараз після російської революції Україна намагається знову відограти активну роль.

У зв'язку з сим, правильне вирішення українського питання має незвичайно велике значіння.

Колишній російський міністр закордонних справ, Сазонов, 1915 року ясно заявив в Петроградській Думі, що одною з головних причин, чому Росія веде війну, є українське питання. Те саме не тільки визнав, але й доводив вітхненими словами колишній руський соціаліст, П. Струве.

Таким чином ми бачимо, що Україна як колись була причиною тривалої війни між Польщею і Росією, так і тепер привела Росію до війни проти Австрії; було-би наївністю думати, що в майбутньому можна діло инакше наладити без радикальної зміни умов.

Як довго українська земля буде поділена між кількома сусідніми державами, як довго доля частини в одній державі буде краща, ніж в сусідній—так довго вона не перестане бути не тільки предметом зависти між сусідніми державами, але також податливим ґрунтом для пропаганди, в роді інтриг з обох боків і прикличе до життя в одній або другій державі українську ірреденту. А се все служить тільки для того, щоби довести до стану вічного кипіння, стану вічної небезпеки війни.

З усіх сих причин: 1) щоби забезпечити українському народові відповідну можливість розвитку, поступу і досконалення, 2) щоби з другого боку знищити джерело небезпеки війни—ми висловлюємося за самостійну українську державу, в яку мають ввійти всі землі, заселені українцями.

Се було-би найбільш принципіальним, найкращим і найбільш обіцяючим рішенням українського питання, а zarazом найширшим і удачним упорядкуванням національних і господарчих відношень великої частини східної та південної Європи, від Чорного моря до Припяти, від Сяну і Карпат по Кавказ.

Однако ми добре се знаємо, що складність сього нашого домагання зустрине великі труднощі зі сторони заінтересованих держав, і власне тому ми звертаємося до міжнародного соціалізму, до загального соціалістичного конгресу і до кожного товариша з закликом: Щоби вони з усією енергією працювали в сьому напрямі, щоби перемогти труднощі й осягнути бажане рішення через взаємне порозуміння заінтересованих.

V. Національне питання в Австро-Угорщині.

Як відомо, в австро-угорській монархії живе 10 різних народів, які ведуть безупинну війну між собою з простої причини, що в дійсности вони не є рівноправними народами, але, навпаки, діляться на дві категорії: на групу повноправних і

пануючих народів (німці, мадяри, поляки) і на групу неповноправних, залежних від пануючих народів і поневолених то менше то більше через них. До цієї групи належить 7 інших народів Австрії.

Причин такого стану треба шукати в історичному розвитку монархії, а рівно ж в різних ступенях культурних, в соціальній диференціації та в господарчій силі кожного народу зокрема.

Зайшли би ми за-далеко, коли б ми хотіли описувати тут приблизно національні відношення монархії, досить сконстатувати, що вони ще перед війною були нещастям для держави, для всіх її народів і для людства взагалі. Підчас війни ті згубні відносини ще більше загострилися і погіршилися так що дійшло до загально-призної неможливості заховати дотеперішній невиносимий стан незмінним і на майбутнє; його треба радикально і широко зреформувати. Як однак треба перевести сю реформу? Розуміється само собою, що на підставі самовизначення народів.

Застосувати практично сей принцип до народів монархії значить: кожному народові забезпечити на своїй території як найширшу політичну, культурну і господарчу самостійність. Австро-Угорщина мусить зреорганізуватися в федерацію національно-самостійних держав. Кожен народ має сам незалежно від усіх і без перешкоди з якої небудь сторони порядкувати й орудувати своїми справами; для сього він має мати свій сойм і свій уряд; очевидно всі його установи мають бути побудовані на як найбільш демократичних підставах.

Коли-б не удалося підчас найблизшого заключення миру досягнути вище згаданого об'єднання українських земель в самостійну українську державу—тоді мусять українські землі, які належать до австро-угорської монархії (середня та східня Галичина, Буковина, Північна Угорщина) творити окрему національну державу в рядах австро-угорської федерації.

Відмежувати національні держави, про які йде мова, треба на підставі національності населення. Таким чином матимемо: 1) німецьку федеративну державу (в етнографічних межах), 2) мадярську (в етнографічних межах). 3) південно-славянську (з австрійських і угорських країв), 4) чеську (в етнографічних межах), 5) українську: середня і східня Галичина, Буковина, Північна Угорщина), 6) румунську (південна Буковина і румунські простори на Угорщині).

Як що польська національна територія (західня Галичина і частина Шлеську) не відійде до майбутнього королівства польського, а італійська (Південний Тироль) до Італії—тоді мусіли-би повстати особлива польська і так само італійська

зв'язкова держава. В першому випадку монархія складалася з шости, в другому—семи, чи то з восьми національних зв'язкових держав.

Для цілої федерації держав мусить бути утворений спільний парламент з демократичним виборчим правом, який би обмірковував справи, спільні для всіх зв'язкових держав, і ухвалював відповідні постанови. Для орудування спільними справами треба буде утворити особливі державні уряди; крім того потрібна така федерація, щоби порядкувати неспільні справи одноставно, у взаємному порозумінню.

Так представляються взагалі головні риси реорганізації австро-угорської монархії, яку пропонує українська соціально-демократична партія Австрії.

Вищеописана наша програма знаходиться в повній гармонії з домаганнями і змаганнями не тільки всіх українських політичних партій Австрії, всього українського народу, але є ідентичною з подібними програмами інших славянських соціально-демократій в Австрії (чеської, південно-славянської).

Вона найкраще підповідає соціалістичному принципіві самовизначення народів і повної волі і рівноправності націй при захованні нинішніх великих державних і господарчих просторів.

Се дає нам право сподіватися, що і майбутній міжнародний соціалістичний конгрес висловиться ясно за вирішення національного питання в Австро-Угорщині згідно з нашою пропозицією.

Річ природна що навіть при відмежуванні замкнутих національних просторів на підставі національності населення не дається уникнути того, щоби на якомусь просторі не осталася якась меншість иншого народу; сій меншості мусить бути забезпечена культурна автономія на підставі екстериторіальної, національно-особистої автономії.

VI. Національне питання в Росії.

Національні відношення в Росії є цілком подібні до австро-угорських. Так як національне питання в габсбургській монархії можна остаточно й успішно вирішити тільки на підставі національно-територіальної самостійності кожного народу зокрема і на підставі федерації таких самостійних народів в одну велику державу, то таким самим шляхом мусять йти російські реформатори, як що вони бажають витворити здоровий, мирно живучий, здібний до розвитку, державний організм.

Абсолютно неможна думати щоби Росія могла існувати, яко централістична республіка і щоби на довший час такою затрималася; майбутнє російської республіки в демократичній федерації вільних самостійних народів.

За те що сей погляд є правдивим, говорять вже й зараз змагання і політична діяльність Українців, Фінів, Литовців, Білорусинів і т. д.—дуже вимовна і переконуюча мова.

Не на підставі теоретичної, доктринерської ідеології, але на підставі логічних висновків з дійсних політичних фактів Укр. Соц.-Дем. партія Австрії поставила своє домагання, щоби Росія перетворилася в федеративну республіку вільних, самостійних народів, при як найширшім переведенню національно-територіальної політичної і господарчої автономії кожного народу. Вона має надію що майбутній соціалістичний конгрес узнає її домагання в сьому напрямі за правильні, справедливі та оправдані.

VII. Проблема окупованих країв.

Українська делегація Австрії висловилася за відбудову державної самостійности Бельгії, Сербії, Чорногори і Румунії. Але нашої декларації не можна так розуміти, нібито ми стоїмо за відновлення самостійности сих держав в такій самій формі, яка була перед війною. Рішуче ні.

І тут треба докладно звернути увагу на наші два основні принципи: демократизацію і самовизначення народів.

Що до Бельгії—то оба народи, які її заселяють, мусять бути цілковито рівноправними і творити звязкову державу 2-х вільних націй. В майбутньому не можуть бути фламандці так поневолені, як до тепер.

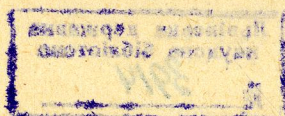
Відносно Румунії—то наперед мусить бути переведена повна демократизація, емансипація селян і рівноправність євреїв і гарантована в мирному договорі; опісля Румунію відновити можна тільки в її етнографічних межах; третє: румунський народ має рішити, чи він в майбутньому бажає творити самостійне, суверенне королівство, чи може, (як запевняють румунські політики в австр. парламенті) хоче об'єднатися, як самостійна звязкова держава Румунії, з федерацією австро-угорською, яка має повстати.

Те саме треба сказати з підповідними змінами і про Сербію та Чорногору, в відношенню до федерації балканських держав.

Але вирішення сього питання мусить безумовно залежати від народів, яких торкається ся справа, щоби процес не противився засаді „без анексій“, щоби також вільної волі сих народів не насилувати, однак, щоби Європа не розпалася на кусочки, але об'єднувалася в степеневі більшші державні та господарчі організми.

З нашого соціалістичного погляду неможна нічого закинути такій розвязці сеї проблеми, навпаки ми мусимо цілком отверто висловитися за неї, бо вона означала би великий крок вперед на шляху до перетворення Європи в федерацію народів, сполучені держави Європи.

Однак се є більше, як правдоподібне, що таке добровільне об'єднання окупованих просторів, зогляду на при-

страсти, розбурхані через війну, і загострену ворожнечу покажуться неможливим. В кожному випадку ми маємо старатися перевести те, що дається та що годиться з принципами нашої політики.

Так розважаючи, українська делегація висловилася за державне об'єднання Сербії з Черногорою, тому що не розпад на малі, нездібні до життя, державні організми відповідають цілям соціалістичної політики, але об'єднання малих держав в більші державні і господарчі простори, розуміється тільки на підставі і через добровільну федерацію.

Йдучи за сими засадами українська делегація заявила й те, що—в справі перетворення політичних умов на Балканах—утворення федеративної республіки балканських держав мусить бути горяче бажаною метою нашої міжнародньої політики.

Що до решти окупації центральних держав—то йде тут про польські, українські, білоруські та литовські землі. Всі ці просторі не є руськими в національним значінню, вони були колись силою війни об'єднані з руською державою, але через те вона ще не набрала права на них. Росія не має ніякого права розпоряджуватися ними, не може також домагатися щоби їй віддано їх, таксамо і центральної держави. Вони не мають права самовільно остаточно рішати долю зараз окупованих просторів.

Виходячи з нашого принципального погляду, ми мусимо домагатися, щоби й в сьому випадку без обмеження було застосовано право самовизначення.

Тому коли осіла польська людність етнографічно-польського простору хоче утворити самостійне польське королівство, то ми мусимо також за се висловитися. Навпаки, коли польські політики змагають до об'єднання чужих в національному відношенню, не польських, але українських, білоруських і литовських територій з королівством польським з тої смішної причини, що колись ці землі, також військовою силою або в кожному разі проти волі народних мас були прилучені до історичної Польщі та довше чи коротше входили в склад сеї держави то ми мусимо безумовно висловитися і рішуче застерегтися проти подібних імперіалістичних змагань поляків.

Окуповані українці з Холмщини, Волиня і південно-західних частин гродненської і мінської губ., мають самі рішити, чого їм треба, чи вони хочуть об'єднатися з українськими землями Австрії чи Росії; оцно знаємо вже й зараз цілком певно—а власне: що вони ніяк не бажають прилучення до майбутньої польської держави.

Бранці-салдати, українці з Холмщини, які знаходяться в австрійським і німецьким полоні, застереглися цілком рішуче проти евентуального об'єднання їхнього краю з Польщею в багатьох деклараціях з власноручними підписами, адресованих до центральних держав і до публіки взагалі. Австрійська

цензура не допустила до оголошення сього апелю (відклику) але можна надіятися що тепер через парламент всі про нього почують. „Новое Время“, з 21 мая доносить що 27-го мая в в Костромі відбулися численні збори евакуованих з Холмщини українців. Вони постановили домагатися, що би Холмщину і Підляся було прилучено до інших українських земель і протестували проти об'єднання з Польщею, якого хочуть Поляки. Далі ми довідуємося, що литовці домагаються утворення самостійної литовської держави, а білорусини національно-територіальної автономії в рамках федеративної російської республіки.

Згідно з принципом самовизначення майбутній міжнародній соціалістичний конгрес має погодити свої майбутні постанови, які торкатимуться сих питань, з домаганнями заінтересованих народів і заступитися за слабих перед сильнішими. Мир має бути заключений без переможців і покорених, се відноситься не тільки до держав, але й до народів. Ні один народ не може бути знасилюваним і зневаженим. В ніякому разі про його долю не можна рішати проти його волі.

VIII. Російська окупація.

З 4-х українських повітів Галичини, знаходиться зараз 17 повітів Східньої Галичини в цілости, 3-5 повітів в частині в руках російської армії. Коронний край Буковину майже всю зайняла Росія.

Очевидно треба й до сих українських територій Австрії, які зайняла Росія, застосувати принцип „без анексій“.

Але воно не виключено, що власне тут прийде до деякого пересунення межі, яка була до війни, після взаємного порозуміння Росії й Австрії.

Така зміна межі з порозуміння взаємного заінтересованих держав не противиться засаді „без анексій“. Але вона противилася другому принципові самовизначення народів, наколиб до сього прийшло без згоди відповідного народу—то є галицьких чи буковинських українців.

Остаточною метою в сьому напрямі вказаною бажаннями українського народу, як сказано, є об'єднання без решти всіх земель, населених українцями, в самостійну державу. Як що та зміна дотеперішних кордонів між Австрією та Росією після їх порозуміння, про що говорилося, має привести до такого об'єднання без решти, то українська соціаль-демократія Австрії (ми думаємо що так само й решта українських партій) без застережень висловиться за се. Навпаки колиб тільки одна частина української Галичини або Буковини мала відокремитися від Австрії, а в ній оставався через те зменшений український простір, тоді ми мусимо проти сього як найрішучіше запротестувати.

се очевидно ослабилоби значно український елемент в габсбургській монархії і та частина нашого народу, яка осталабся, булаби виставлена на безупинну грізну небезпеку з одного боку полонізації, з другого мадяризації при меншій здібности опору. З огляду на се, нашим гаслом що до сього проблему є: Ніякого поділу українських земель. Або об'єднання без решти всіх українських просторів, або *status quo ante bellum* (стан, який був до війни), само розуміється при рівночасному переведенню вище згаданих державноправних перемін в внутрі дунайської монархії і Росії.

Також треба пристосувати обі наші засади миру «без анексії і права на самовизначення народів» до російської окупації колись турецьких територій. Так що коли покажуться потрібними деякі зміни кордонів на Кавказі і в Armenii, з огляду на домагання відносних народів, то треба їх перевести за згодою всіх в сьому безпосередно заінтересованих факторів.

IX. Окупації союзників (держав порозуміння).

Крім Росії зайняли інші держави порозуміння передовсім німецькі колонії, деякі турецькі і перські краї, частину Албанії та кусок австрійської території.

Розуміється, що союзники мають увільнити німецькі колонії, як навпаки німці Францію, Бельгію і т. п.

Однако ми не думаємо щоби так само конечно треба було віддати сі колонії під панування німців. Але се вже инше питання, яке треба упорядкувати в той сам час та аналогічно з справою колоній інших держав.

Щоби забезпечити політику отвертих дверей у всіх колоніяльних просторах, було би більше доцільним, віддати управу колоній інтернаціональним комісіям, які малиб тільки деякий надзір над ними підчас коли місцевим мешканцям мусілаби бути забезпечена широка автономія.

Що до Албанії наш погляд такий: Албанія має остатися політично і господарчо самостійною державою, без всякого протекторату. Колиби прийшло до загальної федерації балканських народів, тоді Албанія повинна бути звязковою державою в сій федерації, відповідно до гасла: «Балкан для балканських народів». Межі поодиноких балканських держав повинні відповідати межам етнографічної колонізації. Оскільки, щоби се досягнути, потрібні будуть деякі і то може значні поправки кордонів, то треба їх зробити після взаємного порозуміння та згоди місцевого населення, якого се торкається.

Всі останні території мають держави порозуміння увільнити.

X. Безправні народи решти світу.

Ми заінімалися до тепер національною проблемою тільки в Австро-Угорщині, Росії та на балканському півострові, бо всі сі

питання стоять в осередку нинішнього конфлікту. Але коли ми взяли собі право на самовизначення народів за провідний принцип нашої політики в національних питаннях, то не можемо забувати про національні проблеми і в інших краях. Майбутній конгрес мусить обмірковувати польське і данське питання в Німеччині, ірландське в Англії, національну проблему в Індії, Персії, Єгипті, Тріполісі, Арменії і т. д. Конгрес не може вдоволитися тільки тим, що «висловить симпатії змаганням усіх поневолених народів до національної волі», він не може теж чекати, аж «соціалісти держав, які панують над тими країнами, захочуть вставитися перед урядами за увільнення тих народів від гнету чужинців»—але конгрес повинен:

1) Цілком поважно і рішуче домагатися увільнення поневолених народів,

2) він має домагатися кодифікації інтернаціональною комісією законів, які би боролися сих прав народів,

3) утворення міжнародного трибуналу для охорони прав народів і

4) щоби всі ці постанови були інтегральною частиною мирного договору і через те обов'язували держави, які заключають мир.

XI. Відшкодування.

Кожному, хто знає історію, попереджаючи війну та перебіг самої війни, цілком ясно, що причиною її був імперіалізм великих держав і що він власне допровадив до неї. Коли участь в війні беруть і менші держави, то роблять вони се або з намови великих держав або примушені через їх. Тимчасом війна наробила непомірно багацько шкоди власне тим малим державам, як і багатьом недержавним народам (пр. Українцям, Полякам, Білорусинам, Литовцям), які вже рішуче цілковито не винні в вибуху війни. Знищення й зруйнування тих просторів, які стали театром війни, так глибоке і страшне, що народи, про які говориться, не зможуть піднятися, відбудувати руїну.

Тому сього домагається не тільки справедливність — але також є се завданням розумної загально-європейської господарчої політики: не допустити, щоби широкі простори Європи перемінилися в пустиню з знищеною господаркою та жебрацьким населенням. Щоби не допустити до такої небезпеки—треба закласти міждержавний фонд відбудови. Всі великі держави, які ведуть війну, малиб складатися на сей фонд. Він перейшовби під оруду міжнародньої комісії і з його засобів відшкодовувалобися краї, які найбільше стратили під час війни і безпосередно через військові операції, і є занадто малі та фінансово слабкі, щоби могли самі відбудуватися.

Воно цілком правильно та вірно, що «найбільшої стра-ти людства: знищення людського життя, робочої сили, не

дасться вернути“, але з цього рішуче не виходить, що й того знищення, яке направити можна, не треба направляти.

XII. Зміст мирного договору.

Найважливішим завданням майбутнього інтернаціонального соціалістичного мирного конгресу буде: змагати до того, щоби мирний договір, яким закінчиться нинішня війна, був збудований на слідуючих підставах, які забезпечать тривалий мир, національну і господарчу волю, соціальне законодавство та загальний поступ.

1) Ніяких анексій, 2) ніяких воєнних контрибуцій, 3) загальне визнання права на самовизначення народів, 4) загальне припинення національного гневу, 5) міжнародня оборона рівноправности народів (мирний трибунал), 6) міжнародня поміч для країв знищених війною, та для народів, які безпосередно потерпіли, 7) Ніякої господарчої (економічної) війни, 8) воля зносин на морі і на суші, 9) Реорганізація митової системи, 10) «отверті двері» в колоніях, 11) Регуляція міжнароднім правом плавання в отвертому морі в змислі широкої волі зносин, 12) відновлення та дальше поширення постанов міжнароднього права, 13) згідна з договором демобілізація. 14) обовязкове мирне залагоджування міжнародніх непорозумінь, 15) скасування сталого війська, 16) заступлення його народньою міліцією, тільки для охорони кордонів, 17) скасування тайної дипломатії, 18) народні парламенти рішають про війну та мир, 19) робітниче законодавство: охорона та страхування робітників і т. и. і 20) в разі потреби всі держави, які заключають договір, спільною інтервенцією мають на кожную державу зробити натиск, щоби вона виконала ці постанови.

XIII. Участь в мирних переговорах.

Домагаючися скасування в майбутньому таємної дипломатії—не моглиби ми рівнодушно дивитися на те, як би в мирних переговорах не брали участі представники народів, і колиб без них заключено мирний договір. Тільки мир, який заключить народ, може бути тривалим. Тому ми домагаємося, що б і до офіціальних переговорів були покликані представники люду. Майбутній мирний договір рішатиме долю багатьох народів, яких торкнулась війна. Тому домагаємося, щоби в переговорах, брали участь не тільки представники держав, але і представники націй. А передовсім домагаємося такого представництва для українського народу, життєві інтереси якого має упорядкувати майбутній мирний договір.

За делегацію української соціаль-демократичної партії Австрії Вол. Темницький.

30 коп. 0,69 (1986)

3914

06 10

Міх

130

ТОВАРИШІ!

Визволення робітництва—діло самих робітників. Найліпш товаришем—помічником у визвольній боротьбі робітництва є соціалістична газета, книжка. Товариші робітники! Підд- жуйте свої робітничі газети! Збирайте жертви, робіть відчислен на літературний фонд! Купуйте акції партійного видавництва!

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА ЩОДЕННУ

„РОБІТНИЧУ ГАЗЕТУ“

Центральний орган Української Соц.-Дем. Роб. Партії.

Умови передплати: на 1 м.—3 р. 25 к., 3 м.—9 р. 75 к.,

Адрес контори і редакції: Київ, Михайловський пр. 35 п. 1. Тел. 65-10.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА ЩОТИЖНЕВУ ГАЗЕТУ

„ВОЛЯ“

Видання Центрального Комітету У.С.-Д.Р.П. ♦ Передплата на півроку 2 карб. 50 к.

Редакція і контора: Київ, Жиланська 20.

Редактор Б. Мартос.

УКРАЇНСЬКА

„РОБІТНИЧА КНИГАРНЯ“

у Києві—Вел.-Володимирська, 16.

Має на складі всі партійні й інші видання. Замовлення на провінцію вико- нуються негайно й акуратно за готівку або накладною платою.

Адреси бюро партійних організацій У.С.-Д.Р.П.

Київського Комітету: Київ, Педагогічний Музей. Тел. 65-10.

Городищенського Комітету: Городище (Київщина), Цукроварня.

Стеблівського Комітету: Стеблів (Київщина), Цукроварня.

Черкаського Комітету: Черкаси (Київщина), М. Кульбацький.

Катеринославського Комітету: Катеринослав, Вокзал, місцевий К-т, тел. 1-86.

Харківського Комітету: Харків, Подольський пер. 9, кв. 22, телефон 42-74.

Луганського Комітету: Луганськ (Харківщина), Преображенська 54.

Полтавського Комітету: Полтава—Союз Споживчих Т-в, ріг Стрітенської й Шевченківської.

Войтовецького Комітету (Полтавщина) с. Войтово—О. Коломієць.

Кременчуцького Комітету: Кременчук (Полтавщина), Управління Трамваю, О. В. Салімоненко.

Золотоношського Комітету: Золотоноша (Полтавщина), І. Левицький.

Глинського Комітету: (Полтавщина) Н. Абрамов.

Яблунівського Комітету: (Полтавщина) Яблунів (Лубенщина), Т. Вахімов.

Ромненського Комітету: Ромни (Полтавщина), Почт. скр. 29, М. Мищенко.

Яготинського Комітету: Яготин (Полтавщина) Г. Самокиш.

Одеського Комітету: Одеса, Розумовська 33, кв. 52.

Херсонського Комітету: Херсон, 130 св. евак. госпіталь.

Миколаївського Комітету: Миколаїв, Глазенаповська 4.

Елисаветинського Комітету: на Херсонщині, Елисавет-Михайлівська 52.

Конотопського Комітету: Конотоп (Чернігівщина), Батуринська, С. Здрастуй.

Носівського Комітету: Носівка (Чернігівщина), Цукроварня.

Катеринодарського Комітету: Катеринодар на Кубані, Книгарня «Слово».

Нижнь-Кримського Комітету: Н.-Кримське (Донщина—Таганрогського округу).

Новоград-Волинського Комітету: Н.-Волинськ, В.-Звірина, д. Лисиної б. Бабич.

Жуківського Комітету: с. Жуківці (Полтавщина), Ол. Бабенко.

Винницького Комітету: Винниця на Подолі, т. Дудич.

Дунаївського Комітету: м. Дунаївці, на Поділлі Рада Роб. Депутатів.

Петроградського Комітету: Петроград, Роз'їзка 43, телефон 598-09.

Московського Комітету: Москва, Воздвиженка, Нижнь-Кисловка, д. Бріскорн, кв. 35,

телефон 2-56-64.

Українська Соц.-Дем. Робітничка Партія

Пролетарі усіх країн, єднайтеся!

МЕМОРІАЛ

УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛЬ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ АВСТРІЇ

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОМУ
СОЦІАЛІСТИЧНОМУ БЮРО

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Ціна 35 коп.

Видання редакції
„РОБІТНИЧОЇ ГАЗЕТИ“
1917 р.

ТИП. КІЕВ. СОВ. РАБ. ДП.